

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย(Descriptive research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านชุมชน ทักษะคติของชุมชนต่อผู้นำชุมชน ทักษะคติของชุมชนต่อคณะกรรมการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน และทักษะคติของชุมชนต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

กลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านที่มีการดำเนินการ ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ในเขตอำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากประชากรและสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น(Stratified sampling) โดยมีขั้นตอนดังนี้แบ่งขนาดหมู่บ้านตามจำนวนของครอบครัวภายในหมู่บ้าน หมู่บ้านขนาดเล็กต่ำกว่า 100 ครอบครัว หมู่บ้านขนาดกลาง ตั้งแต่ 100 - 150 ครอบครัว หมู่บ้านขนาดใหญ่ ตั้งแต่ 150 ครอบครัวขึ้นไป จากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน ในแต่ละกลุ่มออกมาได้หมู่บ้านขนาดเล็กจำนวน 2 หมู่บ้าน หมู่บ้านขนาดกลาง 1 หมู่บ้าน หมู่บ้านขนาดใหญ่ 1 หมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 361 คน เป็นเพศชาย 346 คน หญิง 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของหัวหน้าครัวเรือน เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ประกอบด้วย 6 ส่วนคือ ข้อมูลทั่วไป ปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านชุมชน ทักษะคติของชุมชนต่อผู้นำชุมชน ทักษะคติของชุมชนต่อคณะกรรมการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ทักษะคติของชุมชนต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุข และการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ซึ่งตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยอาจารย์พยาบาล จำนวน 2 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ จำนวน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขจำนวน 3 ท่าน การหาความเที่ยงของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือไปทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbrach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงตั้งแต่ 0.7170 ถึง 0.9857 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ระหว่างเดือนธันวาคม 2538 ถึง กุมภาพันธ์ 2539 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและหาความสัมพันธ์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และหาความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในกลุ่มที่มีตำแหน่งในชุมชนและกลุ่มประชาชนทั่วไปไม่มีสถานภาพทางสังคมโดยใช้การทดสอบ ที

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุอยู่ระหว่างอายุ 30-54 ปี เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง สถานภาพสมรสคู่ ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับศึกษา จำนวนสมาชิกของครอบครัวอยู่ระหว่าง 5-6 คน รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 33,360 บาท และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ทำนา ทำไร่

5.1.2 ลักษณะของการมีส่วนร่วมของชุมชนและปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จากผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนอยู่ในระดับปานกลางและในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมีผลการศึกษา ดังนี้ ขั้นตอนการตัดสินใจในการจัดตั้งและวางแผนงานสาธารณสุขมูลฐานชุมชนพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ลักษณะของการเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นตอนที่พบว่า กิจกรรมการร่วมสำรวจความจำเป็นพื้นฐานของครอบครัวเป็นกิจกรรมที่ชุมชนมีส่วนร่วมในระดับสูง และชุมชนเข้าร่วมในการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานทุกครัวเรือน ส่วนการเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นในที่ประชุม หัวหน้าครัวเรือนจะมีส่วนร่วมในระดับต่ำ ปัญหาและอุปสรรคของการเข้าร่วมกิจกรรมในขั้นตอนนี้คือการจัดเวลาประชุมไม่ตรงกับเวลาที่หัวหน้าครัวเรือนว่างจากการทำงาน และไม่ทราบเวลาประชุม ในขั้นตอนการดำเนินงานพบว่า หัวหน้าครัวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ในระดับต่ำ เนื่องจากเหตุผลที่หัวหน้าครัวเรือนคิดว่าเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครที่ต้องดำเนินกิจกรรมชาวบ้านเป็นผู้รับบริการ นอกจากนี้การช่วยเหลือกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการออกแรง กิจกรรมที่ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการในระดับสูงคือ กิจกรรมการป้องกันโรคและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ส่วนกิจกรรมด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพชุมชนเข้าดำเนินการในระดับต่ำ ได้แก่ การให้การดูแลผู้ป่วยเรื้อรังที่บ้านและการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ขั้นตอนในการรับผลประโยชน์พบว่า หัวหน้าครัวเรือนเข้ามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในระดับปานกลาง กิจกรรมที่หัวหน้าครัวเรือนและครอบครัวเข้าร่วมในระดับสูงคือ ด้านการป้องกันโรค ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ส่วน

การฟื้นฟูสมรรถภาพชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำ กิจกรรมที่ชุมชนเข้าร่วมรับบริการในระดับสูงด้านการรักษาพยาบาลได้แก่ กิจกรรมการซื้อยาในกองทุนยา การรับบริการวัดไข้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพได้แก่ การรับแจกน้ำยาเสริมไอโอดีนหรือเกลือไอโอดีน ด้านการป้องกันโรคได้แก่ การรับบริการพ่นหมอกควันหรือใส่ทรายอะเบท การได้รับความรู้ด้านสุขภาพ และด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพได้แก่ การได้รับความรู้สูงอายุที่บ้านกิจกรรมที่ชุมชนเข้าไปร่วมในระดับต่ำคือกิจกรรมด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพได้แก่ กิจกรรมการได้รับความรู้ผู้พิการ ขั้นตอนการประเมินผล การดำเนินงานศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนพบว่า ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ในระดับปานกลาง ในกิจกรรมการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานในระดับสูง กิจกรรมที่หัวหน้าครัวเรือนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับต่ำคือ การแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเพื่อประเมินผลการดำเนินงาน และเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

5.1.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านชุมชน และทัศนคติของชุมชน

จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านชุมชนพบว่า รายได้ของครอบครัวต่อปีเฉลี่ย 33360.1 บาท กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความต้องการด้านสุขภาพในระดับปานกลาง เมื่อแยกความต้องการด้านสุขภาพออกเป็นรายด้านพบว่า ความต้องการด้านการป้องกันโรค และด้านการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความรู้ความเข้าใจในหลักการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง การยอมรับในประโยชน์ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง สถานภาพทางสังคมร้อยละ 82.5 เป็นประชาชนทั่วไป

ทัศนคติของชุมชนต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนพบว่าชุมชนมีทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับปานกลางร้อยละ 77.3 รองลงมาคือทัศนคติของชุมชนต่อคณะกรรมการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนร้อยละ 73.7 และทัศนคติของชุมชนต่อผู้นำชุมชนร้อยละ 67.4

5.1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านชุมชน ทัศนคติของชุมชนต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านชุมชน การยอมรับในประโยชน์ของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงสุด $r=.6685$ รองลงมาได้แก่ ทัศนคติของชุมชนต่อผู้นำชุมชน และ

ความรู้ความเข้าใจในหลักการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ตามลำดับ $r=.6145, .5798$ และ ความแตกต่างในค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานในกลุ่มที่มีตำแหน่งในชุมชนกับประชาชนทั่วไป พบว่ากลุ่มที่มีตำแหน่งในชุมชนมีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อแยกวิเคราะห์หาความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในแต่ละขั้นตอนในปัจจุบันแต่ละด้านดังนี้

5.1.4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องด้านชุมชน พบว่า รายได้ของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ส่วนความต้องการด้านสุขภาพมีความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนจัดตั้งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $r=.5810$ ความรู้ความเข้าใจในหลักการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนจัดตั้งและขั้นตอนการประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $r=.6609, .6697$ ความคาดหวังในประโยชน์ของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนจัดตั้ง การประเมินผล และการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $r=.6707, .6797, .5424$ ในปัจจัยด้านสถานภาพทางสังคมพบว่า ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในกลุ่มที่มีตำแหน่งในชุมชนมากกว่ากลุ่มประชาชนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000 ในขั้นตอนการตัดสินใจในการจัดตั้งและวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนการประเมินผล ส่วนในขั้นตอนการร่วมรับผลประโยชน์พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน

5.1.4.2 ทักษะคิดของชุมชนต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน พบว่า ทักษะคิดของชุมชนต่อผู้นำชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในขั้นตอนการตัดสินใจในการดำเนินงานและวางแผน การดำเนินงาน การร่วมรับผลประโยชน์ การประเมินผล และทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .7015, .4213, .4057, .6168, .6145 ส่วนทักษะคิดของชุมชนต่อคณะกรรมการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนพบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ในขั้นตอนการดำเนินงาน และทุกขั้นตอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .5527, .4648 และทักษะคิดของชุมชนต่อเจ้าหน้าที่สาธารณสุขพบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ = .3363

5.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และในการศึกษาวิจัยต่อไป

การศึกษาครั้งนี้พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการตัดสินใจในการจัดตั้งและวางแผน และขั้นตอนการประเมินผลในระดับสูง ส่วนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำ และความรู้ความเข้าใจในหลักการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน และการรับรู้ในผลประโยชน์ของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ดังนี้

1.) ในการดำเนินกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ควรมีการเตรียมบุคลากรในการดำเนินงานอยู่ 3 กลุ่มคือกลุ่มผู้นำชุมชนควรมีการจัดเตรียมให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานของกิจกรรม ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และกลวิธีในการส่งเสริมให้ชุมชนเข้าในการดำเนินงานของกิจกรรม กลุ่มประชาชนควรจัดเตรียมให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของกิจกรรม การช่วยเหลือกิจกรรม ตลอดจนการมอบหมายงานให้ให้กระจายแก่บุคคลทั่วไป เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและกลุ่มเจ้าหน้าที่สาธารณสุขควรเตรียมให้มีความรู้และทักษะในการทำงานในชุมชน หลักการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรม

2.) ในการดำเนินกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมีปัญหอุปสรรคในการดำเนินงานของอาสาสมัคร เนื่องจากสมาชิกในชุมชนมองว่าเป็นภาระหน้าที่ของอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนที่ต้องปฏิบัติ ดังนั้นควรมีการเตรียมให้ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในการทำงานของอาสาสมัครที่ปฏิบัติเพื่อชุมชน และให้อาสาสมัครชักชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยมีการจัดกลุ่มขึ้นในชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมที่มีความต้องการเฉพาะด้านของแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มมารดา กลุ่มหนุ่มสาวโดยมีอาสาสมัครเป็นผู้ประสานงานให้เกิดกิจกรรมในแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะเสริมความเข้าใจในอาสาสมัครสาธารณสุขมากขึ้น

3.) ควรมีการศึกษาวิจัยลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน ในขั้นตอนการดำเนินงานในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนเพื่อค้นหาลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมต่างๆเป็นอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการประเมินผลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน